

החלק השלישי בביאור כי הפילוסופיה הכרחית בהשיג ההצלחה האמתייה¹⁾:

זה החלק יש בו תוספת ביאור על מה שנוכר בחלק השני ממספר החכמות. ומה החלק יתבאר הצורך שהצריך אל הפילוסופים²⁾ לקדם החכמות מקצתם על קצתם והיאך הם קשורות זו בזו ומה³⁾ הטעם אשר סדרום⁴⁾ (בספרים⁵⁾ המחברים בהם על זה הסדר. ואי זה ראוי לקדם מהם ואי זה ראוי לאחר ויתבאר בו הצורך שהצריכם לחבר אלו החכמות והיאך נמצאו מענין לענין ומדבר לדבר עד שהגיעו אל התכלית. ומצאו ההתחלות המציאות ועלתו, ויתבארו בו דברים לא יתבארו⁶⁾ בחלק השני כי בזה ובמה שקדם תתבאר כוונת הפילוסופיה ותכליתה ושהיא הכרחית בהשיג ההצלחה וכבר זכרתי כי דברי אלה בחכמות הם דברי ארסמו או מדברי הפילוסופים שהם מכתו ואני קצרתי במקצת המקומות והארכתי מקצתם כפי מה שראיתי שהוא מועיל בכונת זה הספר: וזה החלק נחלק לשלשה חלקים.

הראשון בביאור הדברים ההכרחיים בהשיג ההצלחה.

השני בפילוסופית אפלטון וסדר חלקיה מראש ועד סוף.

השלישי בפילוסופית אריסטו וסדר חלקיה מתחלה ועד סוף:

החלק הראשון בביאור הדברים ההכרחיים בהשיג ההצלחה:

ואומר כי הפילוסופים זכרו שהדברים האנושיים אשר בהגיעם באומות ובאנשי המדינות תגיע להם עמהם הצלחת זה העולם בחיים הראשונים וההצלחה האחרונה בחיים האחרונים ארבעה סוגים. והם השלמיות העיוניים והשלמיות המעשיים והמלאכה המעשית. והשלמיות העיוניים הם החכמות

1) האמיתית C
2) בשלם זה החלק השני $B < A$
3) ואע"פ A B
4) התבאר A B
5) סדרים A
6) ומה C
7) הפילוסופיא C
8) הספ' A B

אשר הכוונה האחרונה מהם שיגיעו עמהם הנמצאים מושכלים על אמיתתם בלבד וזו היא החכמה. ומהשלמות העיונים השכל העיוני והמעשה במה שגזור ושלמות החלק המחשבי השכל המעשי. והעצה הנכונה ואמיתת המחשבה. ואלו החכמות מהם שמגיעות באדם מתחילה מבלתי שידע מאין הגיעו והיאך הגיעו והם החכמות הראשונות ונקרא מה שעמהם יגיע השכל העיוני. וצריך לדעת כי מלת מגיע¹⁾ ברוב מקומות זה²⁾ הספר הוא פועל עומד כמו [איוב כ ו], "וראשו לעב יגיע". ובא ממנו פועל יוצא כמו [ישעיה ה ח], "מגיעי בית בבית". וזכרתי זה לבל ישתכש הקורא ויחשוב היוצא במקום עומד והעומד במקום יוצא. ויש מאותם החכמות שמגיעות בדרישה וחרוש³⁾ ולמוד הדברים הנודעים בחכמות⁴⁾ הראשונות הם המוקדמות הראשונות ומתן⁵⁾ ילך האדם אל החכמות המאוחרות המגיעות בדרישה וחקירה או בלמוד. והמכוון לכל מבוקש שתגיע בו הידיעה האמתית אלא שאנו פעמים רבים נמצא מהמבוקשים מה שלא תגיע לנו בהם האמת, אלא⁶⁾ איפשר שתגיע במקצתם האמת ובמקצתם המחשבה שאיפשר שאינה אמתית או ספוק או דמיון ואיפשר שנטעה ונחשוב שמצאנו האמת ולא מצאנוה, ואיפשר שנשתכש בדבר כשיהיו שוים הדברים המהויקים אותו והמבטלים והסיבה בכל זה שינוי הדרכים אשר נלך בהם בלכתנו אל המבוקש וזה כי איפשר שיהיה דרך אחר תגיענו ממנו במבוקש אמונות משונות אלא יתחייב שיהיו הדרכים אשר תגיענה מהם במיני המבוקש אמונות משונות דרכים משונות לא נרגיש בשנויים ולא כהיפרש אשר ביניהם אבל נחשוב שנלך בכל המבוקש דרך אחר⁷⁾ בעצמו ועל כן יודמן שנלך במבוקש אחר הדרך שנגיע עמו אל האמת ונלך במבוקש אחר דרך יסירנו מהאמת אל מה שהוא דוגמת האמת או דמיונו או דרך נגיע עמו אל הספוק או אל המחשבה שאינה אמתית ולא נרגיש בזה⁸⁾ ויהיו אצלינו אלו הדרכים אחד בעצמו ועל זה הדרך נמצא הדברים ברבים מעניינו וברבים מהמשתדלים והמעיינים והחוקרים. ועל כן יתבאר מזה כי אנו מצטרפים קודם שנתחיל בחקירת המבוקש שנדע⁹⁾ זה הדרך בכח המלאכה ובחכמה שנבדיל עמה בין¹⁰⁾ אלו הדרכים המשונות מפני שמהשבותינו אין בה דיי כדי להבדיל אלו מאלו וכבר זכרתי בחלק השני כי זו המלאכה היא מלאכת ההגיון:

והידועות הראשונות בכל סוג מהנמצאים כשיהיו בהם העניינים והתנאים אשר עמם יגיע החוקר אל האמת במה שיבקש בדעתו מאותו

ומהם B C 1) מגיעות C 2) בזה B 3) וחקירה B 4) בחכמת B C 5) בין B > 6) לא A C 7) אחד A C 8) בית A 9) A fehlt bis 10)

הסוג הם התחלות הלמוד באותו הסוג וכשתהיינה סבות בהם מציאות אותם המינים אשר הם תחת אותו הסוג הם התחלות המציאות וכשתהיינה אותן הידיעות הראשונות בסוג מהסוגים הם בעצמם סבות מה שהוא תחת אותו הסוג תהיינה התחלות הלמוד בו הן בעצמן התחלות המציאות ויקראו המופתים ההווים מאותן הידיעות הראשונות מופתי למה הדבר מפני שהן נותנין עם ידיעת מציאות הדבר למה הוא נמצא וכשתהיינה אותם העניינים והתנאים בסוג מהנמצאים סבות מודיעות אותנו במציאות מה שתחת אותו הסוג מבלתי שתהיינה סבות למציאות דבר מהם תהיינה התחלות הלמוד באותו הסוג מבלתי התחלות המציאות ויהיו המופתים ההווים מאותם הידיעות מופתי מציאות הדבר לא מופתי למה הדבר. ודוגמת המופתים הנותנים עם מציאות הדבר למה הדבר מה¹) שנאמר מה שתחת הממוצע היום אינו נושב מפני שזמן החום שם כל השנה בשוה. ודוגמת המופתים הנותנים מציאות הדבר בלבד כמו שנבאר כי הלבנה צורתה עגולה מפני שאורה יגדל בצורה²) ירחית:

והתחלות המציאות ארבע החומר והצורה והפועל והתכלית ומסוגי הנמצאים מה שאינו מהנמנע שלא תהיה במציאותו התחלה כלל והיא ההתחלה הקצוית למציאות שאר הנמצאים ומהם מה שמצאו לו אלו הארבע ומהם מה שנמצא לו שלש מהם והוא אשר אי אפשר שיהיה לו חומר כלל. וכל חכמה מהחכמות אשר המבוקש ממנו שיגיעו הנמצאים מושכלים בלבד כוונתנו בתחלה לדעת אמיתת מציאות כל מה שתחת אותו הסוג אשר נבקש לדעת מיניו ואחר כך לדעת אמיתת התחלות המציאות כמה שיש לו התחלות בעמדרנו על התחלות המציאות כמה שיש לו התחלות ואם תהיינה התחלותיו ארבע נחקר³) כן כולם ואם תהיינה שלש או שתיים נחקר אותן ולא יספיקו בדבר מסוגי ההתחלות בעמדרנו על ההתחלות הקרובות מאותו הסוג אלא נבקש ההתחלות עד שנגיע אל הרחוקות שיש באותו הסוג ואז נפסיק העיון⁴) ונעמוד. ואם תהיה לו התחלה אחת שהיא מסוג אחר לא נחקר אותה אלא נאחר העיון עד שנגיע אל העיון בחכמה הכוללת אותו הסוג. וכשתהיינה התחלות הלמוד בסוג מהנמצאים בלתי התחלות המציאות יהיה זה ממה שהתחלות המציאות בו ונסתרות ואינן ידועות מתחלת הדבר ותהיינה התחלות הלמוד בו דברים מציאותם מהתחלות המציאות:

וראשון סוגי הנמצאים אשר יעיין בהם המעיין הוא מה שהוא קל על האדם ואין בו שבוש והוא המספר והגורלים והחכמה הכוללת אלו היא

והגורלים

1) C. למה. 2) בצורת C. 3) נחקרים B. 4) בעיון A.

חכמת הלמודית) ונתחיל בתחילה מהמספר ואחר כך נעלה אל הגורלים ואחר כך אל שאר הדברים אשר ישיגם המספר והגורלים בעצמם כמו המראות והגורלים והמתנועעים ואחר כך אל הגופים השחקיים ואל הננון ואל הכבדים ואל התכולות ויהיה מתחיל כמה שיוכן מבלתי חומר כלל ואחר כך ילך אל מה שדרוכו שיצטרף בהבנתו וציורו אל חומר צורך מועט ואחר כך אל מה שהצורך בציורו והבנתו אל חומר צריך יותר מעט ממה שקדם עד אשר יגיע אל הגופים השחקיים ואחר כך אל הננון ואחר כך אל הכבדים והתכולות ואחר כך יצטרך לעיין בדברים אשר יקשה ציורם מבלתי שיהיו נמצאים בחומר ואז יצטרך להכניס בעיונו התחלות² אחרות ואז יעמוד על ההתחלות³ השבעיות ויתחילו⁴ בחכמת הנמצאים אשר נמצאו להם סבות הארבעה. והוא סוג הנמצאים אשר אי אפשר שיהיו מושכלים אלא בחמרים כי החמרים נקראים הטבעיים ואז יתחיל ויעיין⁵ בגופים ובדברים הנמצאים בגופים וסוגי הגופים המוחשים ואחר כך היסודות ומה שדומה לזה מהקישורים ואחר כך הגופים האבניים המחצביים אשר על שטח הארץ ועמקה והם הרומים⁶ ואחר כך הצמחים ובעלי חיים שאינם מדברים ובעלי חיים המדברים ויבאר בכל אחד מסוגיהם שהוא נמצא ויתן לו הסבות הארבע⁷ ולא יספיקוהו⁸ בתנו התחלותיו הקרובות אלא יתן התחלות התחלותיו עד אשר יגיע אל הקצוות שבהתחלותיו הגופניות והתחלות הלמוד⁹ ברוב מה שכוללת¹⁰ אותן זו החכמה הן בלתי התחלות המציאות ובהגיעו בעיון אלו¹¹ הגופים השחקיים ויחקור התחלות¹² מציאותם עד אשר יגיע אל התחלות אינם בטבע ולא דברים טבעיים אלא נמצאים יותר שלימי המציאות מהטבע והדברים הטבעיים ואינם גופים ולא בגופים ויצטרך בזה לחקירה אחרת וחכמה אחרת יעיין בה אחר הדברים הטבעיים ותהיה כאמצע בין חכמת הטבע וחכמת מה שאחר הטבע בסדור החקירה והלימוד ולמעלה מהטבע כמעלת המציאות ובהגיע¹³ לחקירת התחלת מציאות בעלי חיים שאינם מדברים יצטרך לעיין בנפש וישקף על התחלות נפשיות ויעלה מהם אל העיון בעלי חיים המדברים ובחקרו התחלותיהם יצטרך לעיין בדבור ובסבותיו ואז ישקף על השכל ועל הדברים המושכלים ואז יצטרך לחקור סבות השכל עד אשר ישקף מזה על התחלות אחרות אינן גופים ולא בגופים. וישקף מהשכל הנפש על התחלותיהם אשר בעבורם¹⁴ נבראו ועל התכלית ועל השלמות קצוי אשר

1) ואריך B 2) ויתחיל A C 3) התחבולות A 4) הלמודיות A C

5) התחלות A fehlt bis 6) יספיקוהו A 7) הארבעה C 8) הרומים A

9) ובהגיעו A 10) אלו B 11) אותן הת' C 12) שכוללות אותו זה B

13) בעבורו B C

בעבורו נברא האדם ויודיע כי התחלות הטבעיות אשר באדם ובעולם אין דיי כשיגיע עמהם האדם אל השלמות אשר בעבור שיגיע לו נברא האדם. ויתבאר כי יצטרך עמהם אל התחלות שכליות ילך עמהם האדם אל אותו השלמות ואז ישקוף החוקר על סוג אחר והם הדברים אשר יגיעו לאדם ראשונים והתחלות השכליות. אשר בו יגיע עמהם השלמות אשר תגיע ידיעתו בחכמת הטבע ויתבאר כי אלו ההתחלות השכליות אינן סבות שישיג עמהם האדם השלמות הקצוי אשר בעבורו נברא אלא ידע כי עם¹⁾ אלו ההתחלות השכליות יש עוד התחלות למציאות דברים אחרים רבים ונמצאים טבעיים מלבד אלו אשר נתן אותן הטבע. וזה כי האדם יגיע אל השלימות הקצוי אשר יגיע עמו מה שיתעצם בו על האמת כשישתדל עם אלו ההתחלות להגיע לזה השלמות ואי אפשר שישתדל ללכת אחריו אלא בהשתמשו בדברים רבים מהנמצאים הטבעיים ושיפעל בהם פעלים והיו בהם אותם הטבעיים מועילים כשיגיע אל השלמות הקצוי אשר דרכו שיגיע אליו. ויתבאר לו שהאדם אמנם ישיג מזה השלמות חלק מה וכי מה שיגיע לו ממנו הן שלם הן חסר אי אפשר שיגיע לברו מבדתי שיעורוהו אנשים על זה ועל כן יצטרך כל אדם כמה שיש לו שיגיע מזה השלמות לחברת אנשים ולשכונ עמם ועל כן ביצירה הטבעית לא שיהיה שוכן עם מי שהוא ממינו ולהתחבר לו ועל כן נקראת מדיני. ואז תגיע לאדם חכמה אחרת ועיון אחר ויחקור עמה אלו ההתחלות השכליות והפעלים והקניינים אשר בהם איפשר שילך האדם אצל זו השלמות ותגיע מזה החכמה האנושית והמדינית ויתחיל לעיין בנמצאים אשר הם אחר הטבע וילך בהם הדרך שהלך בטבע וישים התחלות הלמוד בו מה שיוזמן שיוקח מהמוקדמות הראשונות הנאותות לזה הסוג ואז יתבאר לחוקר שאי אפשר להיות לדבר מהם חמ"ט²⁾ כלל אבל צריך שיחקור בכל אחד מהם הסבות שלש מלבד החומר ולא יסור יחקור זה כך עד אשר יגיע אל נמצא אי אפשר שתהיה לו התחלה כלל מאלו ההתחלות הארבעה אבל יהיה ההתחלה הראשונה לכל הנמצאים ויהיה הוא אשר בו ובעבורו מציאותם בדרכים אשר אין³⁾ בהם חסרון כלל. ואחר עמדו על זה יחקור מה שיתחייב שיגיע בנמצאים כשיהיה זה הנמצא התחלתם וסיבת מציאותם ויתחיל מהקדמון במעלות⁴⁾ המציאות והוא הקרוב אליו עד שיגיע לאחרון במעלות⁵⁾ המציאות והוא הרחוק ממנו ותגיע⁶⁾ ידיעת הנמצאים בסבות הקצויות וזה הוא העיון האלהי כי ההתחלה הראשונה הוא האלוה יתעלה⁷⁾ ומה

1) B C אם. 2) חמ"ט > C. 3) הם A C. 4) במעלת A B. 5) O במעלת. 6) ותודיע C. 7) יתברך C.

שאחריו מהתחלות אשר אינם גופים ולא בגופים הם התחלות¹⁾ האלהיות. ואחר כך יתחיל לעיין בחכמת האנושית ויחקור הכוונה אשר בעבורה נברא האדם והוא השלמות אשר מהחיוב שיגיע לאדם מה הוא והיאך הוא. ואחר כך יחקור שאר הדברים אשר בהם יגיע לאדם זה השלמות או הם מועילים בהגעתו²⁾ והם הטובות והשלמיות³⁾ והצודקות ויברילם מהדברים המונעים האדם מהשיג אותו השלמות והם הרעות והחסרונות וזו היא החכמה המדינית והיא חכמת הדברים אשר עמהם יגיעו אנשי המדיניות בקבוץ המדיני אל ההצלחה כל אחד כפי מה שהוא מוכן לו בטבע וזה הוא השלמות העיונית:

והשלמיות⁴⁾ המחשביים הם הכח המחשבי אשר בו יחשוב האדם בדברים שהם ברצון האדם כמו העונה וקבוץ הממון והדומה להם מהמעלות היצירות. והרצון ממציא אותם הדברים בזמן קצוב ומקום קצוב ואצל דבר קצוב והדברים שדרכם שיחודשו בכח המחשבי אמנם יחודשו מפני שהם מועילים בהגיע תכלית⁵⁾ מה וכוונה והמחדש יקדם התכלית בנפשו בתחלת ואחר כך יחקור הסבות אשר עמהם תגיע אותה התכלית ואותה הכוונה והתכלית אשר יכוין אותה איפשר שתהיה טובה על האמת ואיפשר שתהיה רעה ואיפשר שתהיה טובות יחשבו טובות ואינו כן על האמת. והכח המחשבי הוא אשר בו יחדש האדם מה שהוא מועיל בתכלית מהתכליות שהיא שלימה אבל הכח המחשבי שיחדש בו מה שהוא מועיל בתכלית מהתכליות היא רעה אינה שלמות מחשבי והשלמיות המחשבי יש ממנו מה שיחודש עמו המועיל בתכלית שלימה משותפת לאומות או לאומה או למדינה וזה השלמיות המחשבי היא⁶⁾ שלמיות מחשבי מדיני וזו התכלית המשותפת יש ממנה שהוא נשאר זמן ארוך ויש ממנה שהוא משתנה בזמן קצר ובהיות זה השלמות משותף לאומות או לאומה או למדינה ולא ישתנה אלא בזמנים ארוכים⁷⁾ יהיה אותו החדוש חדשוהו בעלי אותם הנימוסים והשלמות המחשבי אשר יחדש בו מה שישתנה בזמנים קצרים הוא הכח על מיני ההנהגות הפרטיות המדיניות. והדברים שיארעו באומות או במדינה והשני היא תקף אל הראשון אבל הכח אשר בו יחדש מה שהוא מועיל בתכלית מהשלמה לכל כת וכת מכתות המדינה או לאנשי הבית הם שלמיות⁸⁾ מחשביים מיוחדים לכל אחת מהכתות: ואלו השלמיות המחשביים השלמיות היציריים מהדברים בהם וכבר

1) A ההת' 2) B בהגעתן 3) C והשלמיות 4) A והשלמיות 5) C השלמיות המ' C 6) C מרובים 7) C הוא A B 8) אין תכלית

דברנו בשלימות היציריים בחלק הראשון וכמו כן השלמות המחשבי אינו נפרד מהשלמות העיוני ועל כן השלמות העיוני והשלמות המחשבי הראשי והשלמות¹⁾ היצירי²⁾ הראשי והמלאכות הראשיות אינם נפרדים קצתם מקצתם ואם לא היה כן היו משתנים הכחות הפרטיים שהם אחרונים לאלו ולא יהיו שלימים:

ויש לומר כי מאחר שהשלמיות היצירים יגיעו בנמצאים אחר שישימם השלמיות העיוני מושכלים ואחר שיבדילם השלמיות המחשבי ויחדש כונותיהם אשר תשימנה אותם³⁾ מושכלים ונמצאים בהתחבר אותם הכוונות בהם אם כן השלמיות⁴⁾ המחשבי קודם לשלמיות⁵⁾ היציריות ומאחר שהוא קודם להם אם כן זה אשר לו⁶⁾ השלמיות המחשבי אמנם יחדש עמו השלמיות היציריים אשר דרכם שיהיו נפרדים מהשלמיות המחשביים ואם יפרד השלמיות המחשבי מהשלמות היצירי לא יהיה זה יכולת לחדש השלמיות אשר הם טובות טוב ולא אחר בשלמיות ואם אינו טוב היאך יבקש הטוב או⁷⁾ יתאב הטוב לנפשו או לזולתו ואם אינו מתאוה לו היאך יוכל לחדשו ולא ישימהו תכליתו. והשלמיות המחשביים בהיותם נפרדים מהשלמיות היציריים אי אפשר שיחדש עמם השלמיות היציריים ואם השלמיות היציריים אינם נפרדים מהמחשביים ומציאותם אחד⁸⁾ היאך יחדש אותם השלמיות המחשביים ואחר כך יהיו מחוברים בו כי יתחייב שאם אינם נפרדים ממנו שלא יהיה הוא המחדשם, ואם יהיה הוא המחדשם יהיה נפרד מהם ועל כן או יתחייב מזה שבוש או שיגיע שלמות אחר מחובר בשלמות המחשבי מלבד השלמיות היצירי אשר חדרשו המחשבי ואם יהיה אותו השלמיות היצירי עוד ברצון ית' יתחייב שיהיה המחשבי הוא המחדשו וישוב הספק הראשון ועל כן יתחייב שיהיה שלמיות יצירי אחד לא חדרשוהו השלמות המחשבי והוא מחובר במחשבי יתאוה עמו בעל השלמיות המחשבי הטוב והתכלית השלימה ויהיה השלמיות ההווה ברצון טבעי והווה בטבע והוא מחובר בשלמות מחשבי הווה בטבע ויתחדש עמו השלמיות היציריים ההווים ברצון האדם ויטה השלמות⁹⁾ ההווה ברצון הוא השלמות האנושי אשר כשיגיע לאדם בדרך אשר יגיע לו עמו הדרכים הרצוניים יגיע אז השלמיות המחשבי האנושי: וצריך שנעייין היאך השלמות הטבעי ואם הוא בעצמו זה השלמות הרצוני אם לא אלא צריך שנאמר כי הוא דומה לו כמו הקניינים הנמצאים

1) השלמיות B A 4) אותן C 5) היצירה C 2) והשלמות הי' הי' A B fehlt 3) הטוב B fehlt bis ואם A 7) יש לו C 8) לשלמות היצירות A C 6) היצירים ההווים ברצון הוא C 9) אחר B C

בבעלי חיים שאינם מדברים באמרנו הגבורה בארי והתחבולה בשועל והדומה לזה כי אינו מהנמנע שיהיה כל אדם נוצר שיהיה כח נפשו כשתנועע לעשות שלמות מהשלמיות או קנין מהקניינים יותר קל עליו משיתנועע לעשותם הפכם ועל כן כשיהיה אדם נוצר דרך משל שיהיה ענינו להקדים אל הפחדים כמו ענין הארי ולא ימנעוהו מזה מונע תהיה קדימתו אל הפחדים יותר משונו לאחור מהם ואם יחזור זה הפועל פעמים או יהיה לו הקנין הרצוני אשר בו יקדים אל הפחדים יצירה ויגיע לו זה הקנין הרצוני. וכבר היה לו הקנין הראשון הרומה לזה טבעי ואם הדבר כן בשלמיות היציריים הפרטיים אשר דרכם שיהיו מחוברים בשלמיות המחשביים הפרטיים צריך שיהיה כן ענין השלמיות היציריים הגדולים אשר דרכם שיהיו מחוברים בשלמיות המחשביים הגדולים ועל כן יתחייב שיהיה אדם מלבד אדם מתנועע ביצירתו לשלמות מה ידמה אל השלמות הגדול מחובר בכח מחשבי הוא גדול בטבע ושאר המדרגות על זה: ואחר שהוא כן אין כל אדם שיוזמן מלאכתו ושלמותו היצירי והמחשבי גדולי הכח אם כן אין המלכים מלכים ברצון בלבד אלא בטבע וכמו כן העבדים עבדים בטבע בתחלה. ואחר כך יביא הרצון וישלים מה שהוכנו לו בטבע. ועל כן השלמות העיוני הגדול והמחשבי הגדול והיצירי הגדול והמלאכה המעשית הגדולה דרכם שיגיעו. כמי שהוכן להם בטבע והם בעלי הטבעים הזכים הגדילים¹⁾ הכחות מאד ובהגיע אלן באדם צריך שיגיע הפרטיים באומות ובמדינות וצריך שידע היאך הדרך בהמציא אלן הפרטיים באומות והמדינות כי מי שיש לו זה הכח הגדול צריך שיהיה לו יכולת על הגעת הפרטיים באומות והמדינות והגעתם תהיה בשני דרכים בלמוד ותוכחה:

והלמוד הוא שימצא השלמיות היציריים והמלאכות המעשיות באומות והמדינות והתוכחה²⁾ היא שימצא השלמיות היציריים³⁾ והמלאכות המעשיות⁴⁾ באומות והמדינות והלמוד הוא במאמר בלבד והתוכחה בשירגיל⁵⁾ לאומה והמדיניים והפעלים ההויים מהקניינים המעשיים והשלמיות המעשיות והמלאכות המעשיות תגיענה להם כשירגיל⁶⁾ פעליהם וזה בשני דרכים האחד במאמרים הספיקיים והמאמרים שהנפשות מתפעלות להם ושאר המאמרים המישכים בנפש אלן הפעלים והקניינים ישוב שלם: והדרך האחר הוא דרך ההכרח כלומר שיכניעו האדם לעשות הדבר בעל כרחו וזה הדרך ישתמשו עם⁷⁾ המורדים מאנשי המדינות אשר אינם הולכים על האמת ברצונם לא⁸⁾ בעצמם ולא במאמר:

1) היציריים B > 2) בלבד A fehlt bis 3) B > 4) היציריים C 5) בשירגיל B C 6) בשירגולו C 7) אל C 8) ולא C

והמלך הוא מוכיח האומות ומלמדם (כמו¹) שאדון הבית מוכיח אנשי ביתו ומלמדם כמו מלמד התינוקות והקטנים וכמו שכל אחד מאלו מוכיח מקצת מה שיוכיחם במתן ולאט ובספוק ובמקצתם בעל כרחם כמו כן המלך כי תוכחתם בהכרח ותוכחתם ברצון מפועל מלאכה אחת במיני בני אדם אבל יש להם יתרון לאלו על אלו וכמעט ובגודל הכח וקשנותו כי המלך מצטרך לכח גדול להוכיח האומות והמדינות וזו היא מלאכת המלחמה והיא הכח להנהיג החיל ולהשתמש בכלי המלחמה כדי לנצח האומות והמדינות שאינם נכנעות אל הפועל אשר יגיעו עמו אל ההצלחה ואשר מפני שיגיע לה נברא האדם כי כל אדם אמנם נברא כדי שיגיע אל השלמות הקצוי אשר בטבעו שיגיעו כפי מעלתו במציאות המסוגל לו וזה המסוגל בשם ההצלחה הקצויה:

והמלחמות ההוות מפני זו הכוונה הן² המלחמות הישרות והשלמות ועל זה הדרך היתה מלחמת אבותינו בצאתם מארץ מצרים כי היו לוחמים בכופרים בבורא יתעלה ובמציאותו והיתה הכוונה במלחמותיהם כדי להשיב האומות אל האמת ולעבודת האל יתעלה כמו שנזכר זה בתורה בביאור. ואלו הם הדרכים אשר בהם יגיעו לאומות הדברים האנושיים³ הארבעה אשר בהם ישיגו ההצלחה הקצויה. והראשונה מאלו החכמות היא החכמה אשר תתן הנמצאים מושכלים מופתים אמתיים והחכמות האחרות לוקחות זה בעצמו על דרך הספוק או הדמיון מפני שיקל ללמדן⁴ להמון העם וזה כי האומות ואנשי המדינות יש מהם שהם המון העם ויש מהם שהם סגולה. והמון העם הם האנשים אשר יספיקם בדיעותיהם העיוניות מה שיחייב⁵ אותו תחילה⁶ המחשבה המשותפת לכל. והסגולה הם האנשים המאמינים מה שיאמיננהו ויעשו מה שיעשוהו מצד מוקדמים⁷ (חקרון⁸) תכלית החקירה ועל כן כל מי שיחשוב בנפשו שלא יספיקוהו מה שתחייבוהו תחילת המחשבה המשותפת בדברים שהוא מעיין בהם יחשוב בנפשו כי הוא סגולה באותו הדבר וזולתו הוא מהמון העם ועל כן היה הראש סגולת הסגולות וכמו כן מי שהיה אצלו מהחכמות החכמה שהיא כוללת המושכלים במופתים אמתיים והשאר הם המון העם: וזו החכמה היא עיקר לכל החכמות מפני ששאר החכמות הם מכוונות מה שתכוון זו החכמה והשימוש בהם הוא כדי שתשלם הכוונה בה והיא הצלחה הקצויה והשלמות האחרון אשר יגיע לאדם. וזו החכמה היתה מועתקת מקדם מאומה לאומה וזכרו שהיתה בכשדים ואחר כך במצרים ואחר כך הועתקה

1) A fehlt bis ומלמדם. 2) A; B מהן; C. 3) A C האנושים. 4) C. 5) A C שחייב. 6) C. 7) C מוקדמות. 8) B חקרו.

ליון ואחר כך לבעלי התרגום ואחר כך אל הערב וזו החכמה היא החכמה הנקראת חכמה סתם, והחכמה הגדולה ויקראו קניין זו¹⁾ החכמה הפילוסופי²⁾ ופירושה היא אהבת החכמה הגדולה ויקראו³⁾ הקונה אותה הפילוסוף והוא האוהב החכמה הגדולה ורואים שזו החכמה⁴⁾ היא בכח כל החכמות והשלימות כולם ויקראו אותה חכמת החכמות ואם החכמות ומלאכת המלאכות ורי' לי כי היא תכלית כל אלו כי שם החכמה נאמר על החרוד באי זה מלאכה⁵⁾ שיהיה ויאמר על ההתחכמות המדיני וכמו כן על מי שהוא זך המחשבה והוא בעל עצה וכך נאמר בלשוננו כי אנמרים חכם למי שהוא חכם מחודר במלאכתו כמו שאמר חרש חכם [ישעיה מ כ] ולמי שהוא בעל עצה והנהגה כמו שאמר אשה חכמה [שמואל ב יד ב] כלומר שהיתה בעלת עצה. אבל החכמה סתם היא זו החכמה וכשתהיינה נפרדות החכמות העיוניות ולא יהיה למי שהגיעו לו כח לשמשם בוולתו תהיה זו הפילוסופי⁶⁾ הסירה:

והפילוסוף השלם סתם הוא מי שהגיעו לו החכמות העיוניות ויש לו כח לשמשם⁷⁾ בוולתו בדרך האפשרי בו הפילוסוף אשר קנה השלמות⁸⁾ העיוניות יהיה מה שקנה מהם בטל כשלא תהיה לו כח להמציאם⁹⁾ בוולתו על הדרך האפשרי בו ואי אפשר שיהיה המושכלים הרצוניים אם לא יהיה לו שלמות מהשבי והשלמות המחשבי אי אפשר שיהיה לו מלבד השלמות המעשי ואי אפשר להמציאו בוולתו בדרך האפשרי בו אלא בכח על טובות¹⁰⁾ הסיפוק וטובות¹⁰⁾ הדמיון ועל כן עניין הפילוסוף ומניח הדתות כלומר המחדש אותו עניין אחד כי שם הפילוסוף יורה בתחלה על השלמות העיוני ובהיותו על שלמותו האחרון מכל צד יתחייב בהכרח שיהיו בו שאר הכוחות ומניח הדת יורה על הידיעה בתנאי המושכלים המעשיים והכח להמציאם באומות והמדינה ושם המלך מורה על הממשלה והיכולת ושתהיה מלאכתו ושלימותו גדול הכח מאד ואי אפשר זה אלא בגודל כח הידיעה וגודל כח המחשבה וגודל כח השלימות המעשי והמלאכותי ואם לא יהיה כן לא יהיה בעל כח סתם ולא בעל ממשלה כי אם אין לו יכולת אלא על הטובות שהן בלבד ההצלחה הקצויות יהיה יכולתו חסר ולא יהיה שלם ועל כן היה המלך סתם הוא בעצמו הפילוסוף מחדש הדתות והוא הפילוסוף האמיתי אבל הפילוסוף השקר ופילוסוף הוויף ופילוסוף הבטל הוא אשר התחיל להתלמד החכמות העיוניות מבלתי שיהיה בטבע מוכן אצלם כי מי שדרכו שיתחיל בלימוד צריך שתהיה לו ביצירה הכנה להכמות העיוניות והם הדרכים אשר זכרם

1) C A B. 2) הפילוסופי; הפילוסופיאה A. 3) וקראו A B. 4) C. 5) המלאכה החכמה. 6) B C. 7) לשמשו A B. 8) השלמות העיוניות C. 9) להמציאו A B. 10) טובות.

אפלטון בספרו בהנהגה והוא שיהיה טוב ההכנה והציוור לדבר המקרי והעצמי ושיהיה סובל יגיעת הלימוד ושיהיה בטבע אוהב היושר ובעליו ואינו מתאוה אל המעדנים ותהיינה התאוות נקלות בעיניו והעושר והדומה לזה ושיהיה אוהב בטבע שיועיל ולומד¹⁾ בטבע גדול הנפש אצל מה שהוא בידי בני אדם ושיהיה קל להכניע לעשות²⁾ הטוב וקשה להכניע³⁾ לעשות הרע והחמס ושיהיה אמיץ המחשבה על הדבר האמיתי ורובה⁴⁾ על הנימוסים והרגילים דומים למה שיעיין בו ושיהיה מחזיק בשלימות אשר הם מצד הפרסום שלמיות⁵⁾ ואינו סותר הפעלים הטובים אשר הם מצד הפרסום ואם יהיה על זה הדרך ואחר כך יתחיל להתלמד הפילוסופיא ולמד אותה איפשר שלא יהיה הפילוסוף השקרן ולא המזויף ולא הבטל. ואל זו רמזו חכמינו ז"ל באמרם [אבות ג ט] כל⁶⁾ שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת והוא האדם שאינו מוכן בטבע למעלות הטובות אלא טבעו רע כמו שזכרתי זה בחלק הראשון:

והפילוסוף המזויף⁷⁾ הוא אשר יגיעו לו החכמות העיוניות מבלי שיהיה לו זה על שלימותו ולא הורגל הפעלים השלימים אשר הם כפי האומה ולא הפעלים השלימים הטובים אשר הם מצד הפרסום אלא הוא נמשך אחר תאוותיו בכל דבר מהדברים שיודמנו:

והפילוסוף השקרן הוא אשר למד החכמות העיוניות מבלי שיהיה מוכן בטבע להם כי השקרן והמזויף אעי"פ שהשלימו החכמות העיוניות באחרית תכלה חכמתם תאבד מעט מעט עד אשר יגיעו אל הזמן אשר דרך השלמיות⁸⁾ שיהיו⁹⁾ באדם על השלימות יהיו¹⁰⁾ כלים¹¹⁾ וכלות¹²⁾ העשן והאש אשר יזכר אותם אפלטון ולא יהיה לחכמתם פרי:

והפילוסוף הבטל הוא אשר ירגיש¹³⁾ בכוונה אשר יבוקש בעבודה הפילוסופיא והגיעה¹⁴⁾ לו החכמה העיונית או מקצת חלקיה וראה כי הכוונה במה שתגיע לו ממנה היא ההצלחה שהיא אצל ההמון טובות והיתה בקשתו אותה מפני ששייג אותה הכוונה וזה הוא הפילוסוף הבטל:

אבל הפילוסוף על האמת הוא מה שקדם זכרו וכשלא תגיע ממנו תועלת אין זה מצד עצמו אלא מצד שלא יקבלו דבריו כי המלך הוא במלאכתו¹⁵⁾ ושלימותו מלך בין שימצא מי שיהיה נשמע לו בין שלא ימצא¹⁶⁾ בין שימצאו אנשים יעזרוהו¹⁷⁾ על כוונתו בין שלא ימצאו כמו

1) להכניע B C 2) לעשותו C; לעשותה B 3) לילמד A; וילמד C 4) כל שאין יראת חטאו A B C 5) הפרסום A fehlt bis 6) והחכם B 7) שיהיה A 8) השלמיות C 9) הבטל A C 10) קודמת לחכמתו [C. שיראת חטאו] 11) וכלות B 12) כולם C 13) והיו B 14) לא ירגיש C 15) והגיע A 16) בין שימצאו אנשים יעזרוהו¹⁷⁾ על כוונתו בין שלא ימצאו כמו שיעזרוהו B 17) יהיה נמצא A C 18) במלכותו B C 19) והגיעו B

שהרופא רופא במלאכתו וביכולתו על בריאות החולים ימצאו חולים או לא ימצאו יהיה עשיר או רש ולא יסיר¹⁾ מלאכת רפואתו מפני דבר מאלו: והפילוסופיא שזה תארה הגיע מהיונים מאפלטון ומאריסטוטלים וכל אחד מהם נתן הפילוסופיא והדרכים לקנותה ולחדשם כשתאבר. ואני ראיתי לזכור ספריהם בפרט ואע"פ²⁾ שנזכר כל זה במה שקדם בכלל:

החלק³⁾ השני בפילוסופית אפלטון וסדר חלקיה מראש

ועד סוף:

חקר בתחלה שלמות האדם מצד שהוא אדם איוו דבר הוא מהדברים מפני שכל נמצא יש לו שלמות. וחקר שלמות האדם אם שלמותו הוא בשיהיה⁴⁾ שלם האיברים ונאה ושיהיה מיוחס ושיהיו לו ריעים רבים או שיהיה⁵⁾ עשיר גדול ונכבד ובעל משרה ומושל על בני אדם ואם האדם מצטרך למקצת אלו בהצלחתו הקצוית או לכולם ותתבאר לו כי אין אחד מאלו הצלחה אם לא יהיה דבר אחר עמהם:

ואחר כך חקר אותו הדבר האחר והתבאר לו כי אותו הדבר אשר בהגיעו תגיעו⁶⁾ ההצלחה היא החכמה⁷⁾ מהחכמות וההנהגה מההנהגות וזה בספרו שקרא אותו ספר האדם: אחר כך חקר זו החכמה מה היא והתבאר לו כי היא החכמה בעצם דבר ודבר מהנמצאים כולם וזה⁸⁾ הוא שלימות האדם: אחר כך חקר ההצלחה האמתית ומאי זו חכמה היא והברילה מההצלחה⁹⁾ שחושבים שהיא הצלחה ואינה הצלחה והוריע¹⁰⁾ כי ההנהגה השלימה היא אשר בה תושג הצלחת זה העולם וזה בספרו שקרא¹¹⁾ האהוב¹²⁾: ומצאנו כי אל זה רמז הנביא ע"ה באמרו [ירמיה ט כב] אל יתהלל חכם בחכמתו כלומר אל יחשוב שאלו השלשה הם הצלחות אלא ההצלחה האמתית היא השכל וידוע הבורא יתברך ואי אפשר להשכילו אלא בהשכל הנבראים כמו שהתבאר. והנה מה שזכר אפלטון וחקר אותו נאות למה שזכר הנביא ע"ה. וכבר בארתי זה בתחלת זה הספר:

אחר כך חקר אם איפשר שתגיע לאדם חכמת הנמצאים כמו שזכר או אם הדבר כמו שחשב אפרטאגורוש¹²⁾ כי זה אי אפשר ושהחכמה אשר איפשר שתגיע לאדם בנמצאים הוא מה שרואים אותו כל אחד מהמעיינים בדברים ושהחכמה הטבעית לאדם היא כפי מה שיגיע באמונת כל אחד

1) A יסור. 2) אע"פ. 3) cf. Steinschneider, Alfarabi S. 224 ff. (Text) und S. 176 ff. (Übersetzung). 4) B C כשיהיה. 5) A C הגיע. 6) B C חכמה. 7) B וזו היא. 8) A C מהצלחה. 9) A B C ותודיע. 10) B שקראו. 11) C ספר האהוב. 12) אפיטגורא.

ואחר וזולת זה לא ישיגהו. וכאר אפלטון כי הדבר הפך ושוו החכמה איפשרית שתגיע לאדם וזה בספר שקראו באפרוטגורש¹⁾:

ואחר כך חקר אם זו החכמה תגיע במקרה²⁾ או בדרישה וחקירה ולמוד או אם אי³⁾ איפשר שתמצא חקירה⁴⁾ ולא למוד כלל שתגיע⁵⁾ מהם זו החכמה כמו שהיה אומר מאני כי הוא היה חושב כי החקירה והלמוד בטלין ואינן מועילין אבל ידע האדם הדברים מאין חקירה ולמוד אלא⁶⁾ בטבע ומקרה ומה שאינו ידוע ישאר לעולם אינו ידוע וכאר אפלטון כי זו החכמה איפשר שתגיע בחקירה וזה בספרו שקראו מאני:

ואני אומר כי מינים הנוכרים בדברי חכמינו ז"ל הם האנשים שהיו על דעת זה מאני. וכל הנמשכים אחר דעתו נקראו על שמו כמו שקראו אפיקורוסים הנמשכים אחר דעת אפיקורוס: ואחר שהתבאר לו כי בוו החכמה יגיע⁷⁾ שלמות האדם ושיש בכאן מלאכה וכה איפשר לחקור עמהם הנמצאים עד אשר ידע זו החכמה ושיש בכאן חקירה ולמוד הם דרכים לזו החכמה התחיל אחר כך ואמר אי זו מלאכה נותנת זו החכמה וכאי זו חקירה תושג. והתחיל לחקור הטבעיים המפורסמים והחקירות המפורסמות אשר הם מפורסמות באנשי המדינות והאומות. והתחיל בתחילה וחקר הטבע הדתי והחקירה הדתית בנמצאים אם הם נותנת זה החכמה וזו ההנהגה המבוקשת. ואם המלאכה ההיקשית הדתית החוקרת הנמצאים וההנהגות נותנת זו החכמה או אם אין בה די לתת זו החכמה בנמצאים: אחר כך אם זו המלאכה היא מלאכת חכמת הלשון ואם בשידע האדם הדברים המורים על העניינים כפי מה שיורו אצל ההמון אותה אומה אשר הם לשונה וידע אותה על דרך אנשי חכמת הלשון יהיה ידוע חכמת עצמי הנמצאים ותגיע לו בוו החכמה אותה החכמה המבוקשת מפני שאנשי זו החכמה חושבים זה. והתבאר לו שוו החכמה אינה נותנת אותה החכמה כלל:

אחר כך חקר אם מלאכת השיר והמאמרים השיריים ואם בעמוד על עניניהם והמוסרים הנמצאים בהם נותנים אותה החכמה בנמצאים הטבעיים וההנהגה המבוקשת אם לא והתבארה לו תועלתה באדם ושיעור מה שתתן מהידיעה והתבאר לו כי הדרך השירית המפורסמת לא תתן מזה כלל אבל תרחיק ממנו תכלית ההרחקה:

ואחר כך חקר מלאכת המליצה אם היא נותנת זו החכמה או אותה ההנהגה ומה תועלתה והתבאר לו שלא תתן מזה כלל וחקר כמו זה⁸⁾

אי $B >$ 3) . במקראה A B C 2) . באפאטגורש C ; כאפישגורש 1)
4) B חקירה 5) . בלא חקירה B 6) . שהיה A fehlt bis 7) . ולא C ; לא A 8) .
9) C זו.

החקירה במלאכת חכמת הזיוף והתבאר לו שאינה נותנת אותה החכמה והתבאר לו מה תועלתה באדם:

ואחר כך חקר מלאכת הנצוח והחקירה הנצוחית אם היא נותנת זו החכמה אם לא והתבאר לו שיש לו מעלה גדולה מאד כדי להגיע לאותה החכמה אבל אי אפשר להגיע לאותה החכמה מתחלת הדבר אבל צריך עם זה אל כח אחרת שתהיה מצטרפת¹⁾ עם²⁾ הלמוד הנצוחי עד אשר תגיע³⁾ אותו החכמה: ואחר שחקר המלאכות המפורסמות לא מצא דבר מהם יתן זה החכמה בנמצאים ולא אותה ההנהגה:

אחר כך חקר הדבר ההכרחי מה הוא וחקר אחר כך הדבר המועיל האמתי מה הוא והריוח האמתי מה הוא ושהרווחים הדברים השלמים הם אותה החכמה ואותה ההנהגה המבוקשת ושאיין במלאכות המעשיות המפורסמות דיי כשיגיע האדם בהם אל הריוח אשר הוא על האמת ריוח: אחר כך חקר אם אותו השלמות המבוקש וההנהגה המבוקשת יושגו בהנהגת האנשים בעלי יוהרא והמתעים בני אדם במה שמראים מהנאה ובלבם כונה אחרת ומפני שהאדם מאושר ומשיג כבוד ההנהגה חקר אותה והתבאר לו מזו ההנהגה שאינה נותנת ההנהגה המבוקשת אבל היא רחוקה ממנה בתכלית המרחק:

אחר כך חקר הנהגת בעלי התענוגים אם היא ההנהגה יגיע עמה אל השלמות המבוקש אם לא ובאר מה הוא התענוג אשר הוא תענוג אמתי הוא הכת האמתי ההוה מהשלמות המבוקש ושאיין דבר מהנהגות בעלי התענוגים יגיע עמו האדם אל התענוג ההוה מהשלמות המבוקש והוא ספר התענוג המיוחס לסקראט:

ואחר שהתבאר לו כל זה הצטרך לבאר היאך צריך שתהיה המלאכה המבוקשת ובאר מה היא אותה המלאכה העיונית שהיא הפילוסופיא ובאר מה האדם הנותן אותה החכמה ושהוא הפילוסוף ומה ענין הפילוסוף ומה פעליו ושהפילוסופיא מועילה על האמת והכרחית באנושיות:

אחר כך חקר המלאכה המעשית הנותנת אותה ההנהגה המבוקשת ותישר הפעלים ותדריך הנפשות אל ההצלחה ובאר כי אותה המלאכה היא המלכיה⁴⁾ והמדיניה ובאר כי הפילוסוף והמלך דבר אחד ושכל אחד מהם מדריכים את האדם אל ההצלחה האמיתית⁵⁾:

אחר כך חקר מה היא העונה המפורסמת במדינות ומה היא הנבורה אצל ההמון ומה היא העונה האמיתית וחקר כמו כן האחזה והאחבה אשר

1) מצטרפת A. 2) אל B. 3) תגיע עמו C. 4) המלכית והמדינית C. 5) האמיתיות A.

היא אצל התמון אהבה ומה היא האהבה האמיתית ומה הוא האהוב האמתי ושאינו אמתי. וחקר אחר כך היאך צריך שיהיה האדם מוכן שיהיה פילוסוף או מדיני וצריך שיהיה מה שיבקש מזה מושל על נפשו לא יחשוב בזולתו ויהיה שטוף. ומפני שהשטיפה ועוצם האהבה לזה הדבר נכנס בסוג החשק חקר החשק מה הוא ומה סוגו. ומפני שהשטיפה בדבר האהבה יש ממנו מגונה ויש ממנו משובח והמשובח, ממנו משובח אצל ההמון ובמחשבה שאיפשר שאיננה אמיתית וממנו שהוא משובח אמתי חקר אלו השנים יחדיו. ומפני שרוב השטיפה בלבד ועוצם האהבה לא יכונה אל השגעון וזה מגונה במחשבה הראשונה חקר כמו כן השגעון אשר אומרים שהוא מגונה וזכר כי המגנים אותו לפעמים ישבחוהו מפני שהם הושבים כי רבים ממי שישתגע ישתגע בדברים האלהיים עד שמקצתם יגידו מה שיהיה לעתיד לבא ומקצתם תגבר עליהם אהבת הטוב והמעלות הגדולות. והוא חוקר החשק והשגעון המשובח וכשיהיה אלהי היאך יהיה ובאיזה נפש ובאיזה אדם והוא האדם אשר יאהב ויחשוק הדברים האלהיים. וזכר כי השגעון ממנו אנושי וממנו אלהי ומה שהוא אנושי יש ממנו בהמי עד שיהיה ממנו מי ששגעונו¹ דוכי ויש ממנו מי ששגעונו אריי, ויש ממנו נפשי והוא חקר כל אלו והבדיל ביניהם: וחקר מיני השגעונות והשטיפה בדברים השלמים אשר הם אלהיים ובאר כי הפילוסופיא והשלמות אי אפשר שיושגו אלא בהיות נפש האדם שטופה בהם ובתכלית אשר יבוקש מהם ושהפילוסוף והמדיני אי אפשר אחד מהם שיפעל פעלו כאשר יבקשוהו אלא אם תהיה בו זו השטיפה בעצמה:

ויראה לי כי המורדים מבני עמינו היו קוראים לנביא משוגע מפני שהיו רואים אותו שחשקה נפשו בדברים האלהיים והיה שטוף בהם כמו שאמרו [הושע ט ז] אויל הנביא משוגע איש הרוח ורבים מזה הדור מכנים פועל מי שמבקש שלמות האדם האמתי אל השגעון ואל הסכלות: אחר כך חקר הדרכים שמצטרך ללכת בהם בחקירתו מי שכונתו הפילוסופיא וזכר כי הם דרך החלוק ודרך ההרכבה. ואחר כך חקר דרך הלמוד ושהוא בשני דרכים בדרך המליצה ובדרך אחר² קרא אותה הנצוח ושאלו הדרכים איפשר להשתמש בהם בדבור פנים אל פנים ובכתיבה ושדרך הראשון בלמוד הוא הדבור פנים אל פנים. ודרך הכתיבה דרך מאוחרת ובאר כל הדברים שצריך שידעם הפילוסוף וזה כולו בספרו קרא אותו נותן האור: ואחר שהתבאר לו כי זו המלאכה אינה מהמלאכות

1) ששגעונו C; ששגעונו A 1)
2) אחת A C 2)

המפורסמות ולא זו הנהגה באמת הנהגה שלמה מפורסמת באומות והמדינות וכי אי אפשר אל הפילוסוף השלם ולא אל המלך השלם שיפעלו פעליהם באומות והמדינות אשר הם בומנו ולא אל השטוף המבוקש¹⁾ השלמות והנהגה השלמה איפשר לו שילמד ויחקור אותם באלו המדינות על כן התחיל לחקור. כי אלו בהיותם קשים להשיגם אם צריך שיהיה אוחז באמונות שימצאם באנשי זמנו או אומתו ובאר כי אין צריך שיאחז בהם מבלתי שיחקור אותם ומבלתי שישתדל להשיג²⁾ הדברים השלמים יהיה אמונות אומתו והנהגותיהם או הפכם ויצטרך שיבקש האמת מהאמונות והשלמה מהנהגות אשר היה באמת שלימה:

אחר כך חקר אם צריך שיאהב האדם השלוה והחיים עם הסכלות וההנהגה³⁾ הרעה והפעלים שהם רעים אם לא ובאר כי אלו החיים צריך שיבחר האדם במות יותר מהם וכי האדם לא יגיע לו באלו החיים אלא משני עניינים או שיפעל פעליהם הבהמה או פעלים הם יותר רעים מפעלי הבהמה ואין⁴⁾ הפרש שיהיה האדם אותה הבהמה או שיחשוב⁵⁾ שמת ונהפך⁶⁾ לאותה הבהמה וליצירתה כי אין הפרש שיהיה האדם פעלו⁷⁾ פעל הבהמה ובין שיהיה בהמה יצירתה יצירת האדם ועל כן ראה כי חיי מי שיחקור אינם חיי האדם ואינו חושש שימות ויבחר במות מהחיים כמו שעשה סקראט⁸⁾ הוא כשירדע שאי אפשר לו שיחיה אלא על אמונות רעות והנהגה רעה בחר במות מהחיים. ומוזה יתבאר כי האדם בהיותו משתתף⁹⁾ עם אנשי אותה האומה יהיו חיי אינם חיים כחיי האדם ואם יסור מהם ויפרוש מדרכיהם ויבקש להשיג השלימות יהיו חיי צער ורחוק שישלם לו מה שירצה מפני שיקרה לו אחד משני דברים או הרג או מניעת השלמות. ועל כן הוא צריך לאומה אחרת מלבד אותה האומה שבזמנו ועל כן חקר אותה האומה והתחיל וחקר היושר ומה הוא על האמת יושר. וחקר היושר המפורסם הנעשה במדינות. ואחר שחקר אותו התבאר לו שהוא עול אמיתי ורוע בתכלית ושאלו הרעות לא תאבדנה בעוד שהמדינות נשארות ועל כן צריך לעשות מדינה אחרת שימצא בה היושר האמיתי והטובות שהם על האמת טובות ושתייה זו המדינה מדינה לא יחסר בה דבר ממה שיושג עמו ההצלחה והפילוסופים יהיו רוב חלקיה¹⁰⁾. וזכר סבות השנויים אשר ישיגו המדינות השלימות עד שתתהפכה אל

ואין B 4) . וזה הנהגה A 5) . והשיג C ; להשיב A 2) . המבקש C 1) הפרש שיהיה האדם פועל הבה' ובין שיהיה האדם אותה הבהמה כי אין היפרש מהפך A 6) . שנחשוב C 5) . שיהיה האדם פועל הבה' ובין שיהיה בהמה וע"כ וג' עם אנשי אמיניי רק מצאתי במקום אחר כי הוא B < 8) . פעלו A 7) . תולקיה B 10) . משותף C 9)

המדינות שהן הפכן וכוה המדינה יגיע האדם אל השלמות המבוקש וכל זה בספרו בהנהגה:

והנה מה שזכר זה הפילוסוף כי המבקש השלימות יחיה¹⁾ חיי צער בהיותו בין האומה שאינה שלימה ושיקרהו או הרג או שלא ישיג השלמות ראינו שקרה²⁾ זה למקצת נביאינו ע"ה בהתגבר המורדים והפושעים על אומתינו כמו שמצאנו בירמיה ע"ה שהיה מתאוה לצאת מביניהם לרוע מעשיהם ולשבת במדבר מקום שאין שם אדם כמו שאמר [ירמיה ט א] מי יתנני במדבר מלון. ועל כן היה ברוך בן נריה תלמידו כואב ודואג על רוע חלקו שהיה בדור רשע שלא היה יכול להשיג בו השלמות האנושי וכן מצאנו שהרגו לזכריה ע"ה על שהיה מתנבא להם באמת ומוכיחם על רוע מעשיהם. ונשוב למה שהיינו בו:

ואחר שנשלמה זו המדינה במאמר אז נתן בספר טמאוס הנמצאיים האלהיים והטבעיים המושכלים ומה הם החכמות אשר צריך שתהיינה סדורות באותה המדינה ויסתכלו במה שנשאר ממה שלא תושג ויחקרו אותו באותה המדינה חקירה שלימה. ויולדו אנשים אחר אנשים חוקרים זו החכמה:

ואחר כך נתן בספר הנימוסים ההנהגה השלימה אשר יהיו נמצאים באותה ההנהגה אנשי זו המדינה. אחר כך ביאר אי זה שלימות יגיע באנושית³⁾ מי שהתקבצו בו החכמות העיוניות והחכמות המדיניות והמעשיות:

ואחר כך חקר הנימוסים באי זה דרך צריך שילמדו אותם אנשי המדינות ושהפילוסוף⁴⁾ והמלך ומחדש הדת צריך שיהיה להם יכולת ליסר הקטנים והמון העם ושיהיה להם כח לחקור החכמות והיושר והשלמות ללכת בזה⁵⁾ הדרך עם⁶⁾ המסוגלים:

ואחר כך זכר המון העם שהיו⁷⁾ בזמנו וזכר כי האדם השלם והחוקר והחסיד בסכנה גדולה עמהם וצריך לתקן עניינים על⁸⁾ אשר יועתקו ממה שהם עליו מההנהגות והעצות אל האמת וההנהגות הטובות: וזכר משתי אגרות היאך יסתור האדם הנהגות האומות והנימוסים הרעים אשר במדינות והיאך יועתקו מהם והיאך יתקנו הנהגותיהם ומה הדרך להעתיקם מעט מעט אל הנהגות השלימות והנימוסים הישרים וזכר דוגמת זה כשזכר⁹⁾ עמו והנהגותיהם¹⁰⁾ והגיד היאך יסתרו נימוסיהם והיאך יועתקו מהם מעט

1) יהיה A B C. 2) שיקרה A B. 3) בשלמות B. 4) ושהפילוסופים A B.

5) בשזכר A. 6) עד C. 7) שיהיו A C. 8) עם B >. 9) בדרך המסוגלים A.

10) הנהגות A.

מעט וזכר העצות והנימוסים שיועתקו אליהם אחר שיסתרו הנהגותיהם
ונימוסיהם:

עד הנה הגיע פילוסופיא אפלטון: